

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด
ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

THE APPLICATION OF IDDHIPADA 4 FOR LIVING OF THE PEOPLE IN
BAN SA-ART, KOOD TART SUB – DISTRICT,
NONGNAKHAM DISTRICT, KHONKAEN PROVINCE

สุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย และ จักรี ศรีจารุเมธีญาณ¹

Surasuk Audmuangpiea and, Chakkree Sricharumedhiyan²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนบ้านสะอาด จำนวน 325 คน นำมาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 325 คน เป็นหญิง ร้อยละ 53.23 เป็นชาย ร้อยละ 46.77 อายุระหว่าง 41 - 50ปี ร้อยละ 25.54 อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 21.23 อายุ 51 - 60 ปี ร้อยละ 20.62 อายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.15 อายุต่ำกว่า 21 ปี ร้อยละ 9.23 และอายุ 21 - 30 ปี ร้อยละ 9.23 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.62 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 29.23 มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 9.23 ปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 2.77 และอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 2.15 ระดับอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 115 คน ร้อยละ 35.38 รองลงมา คือ รับจ้าง จำนวน 113 คน ร้อยละ 34.77 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 58 คน ร้อยละ 17.85 นักเรียน นักศึกษา จำนวน 27 คน ร้อยละ 8.31 รัฐวิสาหกิจ จำนวน 7 คน ร้อยละ 2.15 และรับราชการ จำนวน 5 คน ร้อยละ 1.54

2. ความคิดเห็นของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.92) เมื่อ

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

E-mail: chakkree_2532@hotmail.com

² Lecturer in Public Administration. Mahamakut Buddhist University Isan Campus

พิจารณาในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก 2) ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก 3) ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก 4) ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก

3. ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการนำหลักธรรมและส่งเสริมให้มี การนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) ควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตในด้านการรักษาสุขภาพ 3) ควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ประยุกต์ใช้หลักสติควบคู่ไปกับการใช้ชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, อิทธิบาท 4, การดำเนินชีวิต

Abstract

This research is to study; 1) the application of the four Iddhipata principle for living of the people in Ban Sa-art, Koodthart sub - district, Nongnakham district, Khonkaen province, 2) to study the suggestion to promote the application of the four iddhipata principle for living of the people in Ban Sa art, Kutthart sub-district, Nongnakham district, Khonkaen province. The researcher collected the data from 325 respondents by questionnaires, and analyzed the data by percentage, mean, and standard deviation statistic. The results were as follows:

There were 325 respondents. Most of them (53.23 percent) were female, and 46.77 percent of them were male. Majority of the respondents, 25.54 percent, were age between 41-50 years old, 20.62 percent were age 31 - 40 years old, 9.23 percent were age 51 - 60 years old, 14.15 percent were age over 61 years old, 9.23 percent were age lower 21 years old, and 9.23 percent of the respondents were age between 21 - 30 years old. The respondents, 56.62 percent, were graduated primary school, 28.29 percent were graduated high school, 9.23 percent were graduate higher secondary school, 2.77 percent were graduated bachelor degree, and 2.15 percent of The level of agricultural occupation is 115 people, 35.38 followed by 113 people, 34.77 other jobs, 58 people, 17.85 students, 27 students 8.31 state enterprises 7 people, 2.15 and government service 51.54 percent of people the respondents were graduated diploma.

There were 3 suggestions from this study: 1) to support and promote the application of Dhamma for living for the people in their communities, 2) to promote the people to apply Dhamma to take care their health, and 3) to promote and support an application of mindfulness in their daily life.

Keyword: Application, Iddhipada 4, Lifestyle

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันได้ก้าวไปสู่ยุคการพัฒนาประเทศ การที่จะพัฒนาประเทศให้สำเร็จมีผลดีบรรลุจุดหมายที่ต้องการได้อย่างแท้จริงนั้น จะต้องพัฒนาเพียงด้านวัตถุอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอ ประสบการณ์ในการพัฒนาตลอดระยะเวลายาวนานที่ผ่านมาได้สอนให้เป็นที่ตระหนักแล้วว่า การมุ่งพัฒนาวัตถุภายนอกอย่างเดียวนั้น แม้จะระดมทุนลงไปอย่างมากมาย ก็ไม่ทำให้สังคมบรรลุความมั่นคงรุ่งเรือง และสันติสุขที่แท้จริงได้ตามวัตถุประสงค์ กลับสร้างปัญหาอย่างมากมายทำให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาทางการเมือง หรือปัญหาทางการบริหาร และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นผลรวมไปถึงการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ความพัฒนาอย่างรวดเร็วทำให้ประชาชนขาดคุณธรรมจริยธรรมในคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาทำให้ระบบการบริหารงานในครอบครัวทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ และทำให้เกิดความไม่สงบในครอบครัวและทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชาชนอย่างมากมาย การบริหารเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของประชาชน การบริหารควรมีหลักธรรมนำมาใช้ในการดำรงชีวิตของสังคม จะทำให้การบริหารประเทศเจริญก้าวหน้าอย่างมีคุณธรรม จึงทำให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบต่อไป (บุญมี วิทยาลัย, 2560 : 1)

ประชาชนในชุมชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา และได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอยู่บ้าง แต่ในจำนวนประชาชนทั้งหมดก็ยังมีส่วนหนึ่งยังไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต เท่าที่ควรจึงทำให้ไม่เพียงพอใช้จ่ายในครอบครัว และนับวันปัญหานี้ก็เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนขาดการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตดังกล่าว คือ ขาดฉันทะ ไม่มีความพึงพอใจในการดำเนินชีวิต ขาดวิริยะ ไม่มีความพากเพียรพยายามอย่างเต็มความสามารถ ขาดจิตตะ ไม่เอาใจใส่ในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ ขาดวิมังสา การใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรอง ตรวจสอบในสิ่งนั้น ๆ รู้จักพิจารณาใคร่ครวญ (พระสมุห์จำเนียร โชติปัญโญ, 2556 : 2)

การส่งเสริมให้ประชาชนนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นสิ่งสำคัญช่วยให้ประชาชน มีสติปัญญามีคุณธรรม และศีลธรรมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องไม่เป็นโทษต่อตนเอง และผู้อื่น อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยเฉพาะครอบครัวชาวพุทธที่มีบิดามารดาที่มีความรู้เกี่ยวกับศาสนาที่นับถือศาสนาอยู่ มีโอกาสที่ลูกจะได้เป็นคนดีนั้นมีสูงมาก เพราะบิดามารดาทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี และสอนลูกให้มีคุณธรรมตามตนเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีให้การ

ปฏิสัมพันธ์กับบุตรอย่างใกล้ชิด และมีคุณภาพด้วย และตระหนักถึงความสำคัญในบทบาทของตน (พระธรรมวิสุทธิธารจารย์, 2550 : 13)

การศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น จึงเห็นความสำคัญต่อประชาชนหากมีการนำไปใช้ปฏิบัติตลอดเวลาและจริงจัง ก็จะเป็นเรื่องที่ดีในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จสูงสุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในการดำรงชีวิตให้มีประสบความสำเร็จในที่สุด การที่มีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถนำไปพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น จำนวน 1,733 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลกุดธาตุ, แผนพัฒนาสามปี, 2559) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Sampling) จากกลุ่มประชากรและได้กลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบผสมผสานระหว่างแบบเชิงปริมาณและคุณภาพ ตรวจสอบรายการ (Checklist) กับแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งการสร้างเครื่องมือได้ประยุกต์ใช้หลักการและ วิธีการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ต (Likert)

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 325 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีเป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.23 รองลงมา คือ เป็นเพศชาย ร้อยละ 46.77 คือผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 50ปี ร้อยละ 25.54 อายุ 31 - 40 ปี ร้อยละ 21.23 อายุ 51 - 60ปี ร้อยละ 20.62 และอายุ 61 ปีขึ้นไป ร้อยละ 14.15 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 56.62 มัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 29.23 มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่า ร้อยละ 9.23 และปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 2.77 อนุปริญญาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 2.15 ผู้ตอบ

แบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 35.38 รับจ้าง ร้อยละ 34.77 อาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 17.85 นักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 8.31 รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 2.15 และรับราชการ ร้อยละ 1.54

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) เมื่อพิจารณาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ในแต่ละด้านพบว่า 1) ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$) 2) ด้านวิริยะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) 3) ด้านจิตตะ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$) 4) ด้านวิมังสา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$)

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของประชาชนต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

1) ด้านฉันทะ ควรศึกษาธรรมะให้จิตใจสงบมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น และพอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่มากที่สุด และควรช่วยประชาชนให้มีความสามัคคีในอาชีพการงาน หรือสามารถช่วยให้งานในสังคมสำเร็จได้ ร้อยละ 6.15

2) ด้านวิริยะ ควรทำงานอย่างเข้มแข็ง อดทน และไม่ท้ออุปสรรค มีความพยายามทำวันนี้ให้ดีที่สุด และแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ แล้วมันก็จะผ่านไป การทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จและมีตั้งใจจะทำอะไรแล้วจะทำให้ได้ หรือการทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ร้อยละ 5.23

3) ด้านจิตตะ ควรมีความรับผิดชอบในงานที่ทำอยู่และใส่ใจสุขภาพตัวเองก่อนเป็นหลัก ควรมีความพยายามดูแลสิ่งต่าง ๆ ภายในครอบครัวและการมีสมาธิ หรือมีความมั่นคงต่อการทำงาน ควรเอาใจใส่ต่อบทบาทหน้าที่ในสังคมหมู่ประชาชนร้อยละ 5.23

4) ด้านวิมังสา ควรใช้สติพิจารณาในทุกเรื่องคิดก่อนทำ แล้วค่อยทำการศึกษาในสิ่งที่ทำอยู่ให้ดีที่สุด แล้วผลในการทำงานจะไม่มีปัญหา และทุกคนมีวิริยะอุสาหะคิดก่อนทำในตนเองอยู่แล้ว ร้อยละ 5.23

อภิปรายผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอนองนาคำ จังหวัดขอนแก่นโดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านฉันทะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนบ้านสะอาดมีอาชีพที่สุจริตด้วยความรักในอาชีพด้วยความเต็มใจ และไม่เบียดเบียนที่จะศึกษาธรรมะเพื่อให้จิตใจห่างจากกิเลสหรือพอใจในสิ่งที่ตนจะต้องทำด้วยความรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นมน ปิยะพันธุ์ (2554 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนโรงเรียนชะแล่นิมิตวิทยา อำเภอสองทศ จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนโรงเรียนชะแล่นิมิตวิทยา อำเภอสองทศ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านฉันทะ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา

คือ ด้านวิริยะ ส่วนด้านวิมังสา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยรวมสถานภาพอยู่ร่วมกัน อยู่ในระดับมาก สถานภาพแยกกันอยู่ หย่าร้างและสถานภาพคู่สมรสเสียชีวิต อยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียน โรงเรียนชะแล่นิมิตวิทยา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ของผู้ปกครองที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สถานภาพครอบครัว ต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้านวิริยะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนบ้านสะอาดมีความพากเพียร ไม่ย่อท้อต่อความลำบาก และการทำงานด้วยความเข้มแข็งไม่ย่อท้อต่อปัญหาหรืออุปสรรค ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อการพยายามในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดอนุวัติ ธมมวโร (2558 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัย ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คิดเป็นค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพปัญหาและอุปสรรคในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่ พบว่า ด้านฉันทะ บุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในงานที่ทำ จนทำให้มีความพอใจในงานที่ทำน้อย และภารกิจในงานที่ทำมีมาก ด้านวิริยะ บุคลากรมีความเพียรน้อย ขาดเป้าหมายในการทำงาน ไม่มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ด้านจิตตะ บุคลากรขาดสติในการทำงาน ไม่มีจิตตั้งมั่นในงานที่ทำ เหม่อลอย การไม่ตระหนักถึงความสำคัญของงาน ด้านวิมังสา การมองความผิดพลาดของคนอื่น แต่ไม่ตรวจสอบตนเองและพัฒนาที่ตนเองก่อน เลยทำให้เกิดความขัดแย้งในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในองค์กร มีความประมาทไม่ไตร่ตรอง พิจารณาหาเหตุจากการทำงานที่ผิดพลาด ขาดการคิดริเริ่มสร้างสรรค์งาน แนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการบูรณะการใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านฉันทะ คือ ความพอใจรักใคร่ในงานการส่งเสริมอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาตนเอง ปรับศรัทธาตนเองให้เข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น รักและมีความสุขกับงานที่ทำ 2) ด้านวิริยะ คือ ความเพียรพยายาม ที่จะทำงาน การหาบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ ความเต็มใจที่จะทำงาน สร้างแรงจูงใจที่จะให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างไม่ย่อท้อ 3) ด้านจิตตะ คือ ความตั้งใจ เอาใจจดจ่อกับงานที่ทำ การทำงานอย่างต่อเนื่องในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง อย่างตั้งใจและมีสติ 4) ด้านวิมังสา คือ การไตร่ตรองพิจารณาหาเหตุผล รอบคอบในการทำงาน สร้างความรู้ในบริบทกระบวนการต่าง ๆ มีการประเมินผลและปฏิบัติงานต่อการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านจิตตะ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนบ้านสะอาดมีความรับผิดชอบในการทำงานให้เข้มแข็งด้วยความไม่ประมาท และมีสมาธิมั่นคงต่องานที่ได้รับมอบหมาย นี่เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบการทำงานด้วยความตั้งใจหรือความเต็มใจและมีความสนใจ พากเพียรกระทำการสิ่งใดอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภฤกษ์ ทองคอนตู (2552 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัย

พบว่า ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มากที่สุดคือ ด้านวิริยะ (ความเพียร) รองลงมาคือ ด้านจิตตะ (การเอาใจใส่) และน้อยที่สุดคือด้านวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญ) ผลการเปรียบเทียบการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า นักเรียนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพของผู้ปกครองต่างกัน มีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นจำแนกตามอาชีพของผู้ปกครอง พบว่า ด้านฉันทะ (ความพอใจ) และด้านจิตตะ (การเอาใจใส่) มีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาตนเอง ด้านฉันทะ (ความพอใจ) คือ พยายามในวิชาที่เรียน ศรัทธาในครูผู้สอน ด้านวิริยะ (ความเพียร) คือ มีความเพียรพยายามในการเรียน ด้านจิตตะ (การเอาใจใส่) คือ มาโรงเรียนทุกวัน ตั้งใจเรียนตั้งใจฟังครูสอน และด้านวิมังสา คือ เมื่อเรียนแล้วกลับมาทบทวนอีกครั้ง และข้อเสนอแนะในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) คือ อยากรู้ได้ครูที่เก่งเข้ามาสอน ด้านวิริยะ (ความเพียร) คือ ควรมีความเพียรเกี่ยวกับการช่วยกันพัฒนาโรงเรียนให้มีสภาพแวดล้อมของโรงเรียนน่าอยู่ สะอาด เป็นระเบียบ และมีวินัย ด้านจิตตะ (การเอาใจใส่) คือ ควรช่วยกันเอาใจใส่สภาพแวดล้อม การเรียนการสอน และด้านวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญ) คือ อยากรู้ให้โรงเรียนพิจารณาช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน

ด้านวิมังสา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนบ้านสะอาดใช้สติพิจารณาใคร่ครวญในการคิดหาเหตุผลในการทำงานด้วยปัญญา และตรวจสอบข้อบกพร่องในการทำงานให้ดียิ่งขึ้นและก้าวหน้ายิ่งขึ้น จะใช้ความคิดวางแผนในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะด้วยความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์จำเนียร โชติปัญโญ (2556 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนบ้านคลองท่าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนบ้านคลองท่าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านวิริยะ ส่วนด้านวิมังสา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพครอบครัวโดยรวมอยู่ระดับมากทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบเรื่อง การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนบ้านคลองท่าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา พบว่า ที่มี เพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพครอบครัวต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ที่มีอาชีพต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่มีอายุต่างกัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะ และแนวทางส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ในชุมชนบ้านคลองท่าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ส่วนใหญ่เสนอแนะว่า ควรมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต และวางแผนการทำงานหรือทำสิ่งนั้น ๆ องค์การบริหารส่วนตำบลควรให้การสนับสนุนบุคคลที่ตั้งใจทำงาน เช่น

การจัดตั้งกองทุนกู้ยืมเพื่อประกอบอาชีพ ส่งเสริมให้ประชาชนเอาใจใส่ต่อครอบครัว และการทำงานไม่ว่าจะเป็นงานเล็กงานใหญ่ ให้มีการติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ มีความเพียรพยายามในการทำสิ่งนั้น ๆ ให้สำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านฉันทะ ควรศึกษารรณะให้จิตใจสงบมีความปรารถนาดีต่อผู้อื่น พอใจในสิ่งที่ตัวเองมีอยู่ และควรช่วยเหลือประชาชนให้มีความสามัคคีมีอาชีพการงานในสังคมสำเร็จ
2. ด้านวิริยะ ควรทำงานอย่างเข้มแข็ง อดทน และไม่ท้ออุปสรรค มีความพยายามทำสิ่งไหนจะสำเร็จ แล้วก็ไม่มีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วก็จะผ่านไปได้ ควรตั้งใจทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรแล้วจะได้ความสำเร็จ
3. ด้านจิตตะ ควรมีความรับผิดชอบในงาน และมีความพยายามดูแลสิ่งต่าง ๆ ที่ตัวเองได้ใส่ใจภายในครอบครัวควรมีสมาธิและความมั่นคงต่อตัวเอง
4. ด้านวิมังสา ควรใช้สติพิจารณาในทุกเรื่องคิดก่อนทำในสิ่งที่ทำ แล้วผลในการทำงานในทุกด้านอย่างไม่มีปัญหา แล้วจะพ้นไปด้วยดี

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตของประชาชนบ้านสะอาด ตำบลกุดธาตุ อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
2. ควรมีการทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนหมู่บ้านอื่น ๆ เพื่อที่จะได้ทำการเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง

- นมน ปิยะพันธุ์. (2554). **ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการนำอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของนักเรียนโรงเรียนชะแล่นิมิตวิทยา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา**. สารนิพนธ์ ศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- บุญมี วิทยาลัย. (2560). **การประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**. วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประภษัญญ์ ทองคอนตู. (2552). **หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียนวัดหลวงวิทยา อำเภอเมืองจังหวัดศรีสะเกษ ระดับการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนของนักเรียน โรงเรียนวัดหลวงวิทยา**

อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ. สารนิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัย
มหาภูมิภวราชวิทยาลัย.

พระครูปลัดอนุนัติ ธรรมวโร. (2558). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น ของบุคลากรในเทศบาลตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมวิสุทธาจารย์. (2550). **ทางแห่งความสำเร็จ.** กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.

พระสมุห์จำเนียร โชติปัญญา. (2556). **การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนใน
ชุมชนบ้านคลองท่าแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยมหาภูมิภวราชวิทยาลัย.

องค์การบริหารส่วนตำบลกุดธาตุ. (2559). **แผนพัฒนาตำบลสามปี 2559.** สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กันยายน 2561,
จาก <http://www.koodtart.go.th/lawlink.php?menuid=2&link=15>